

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу ГЕРАСИМЧУКА Василя Григоровича на тему:
«Стратегія залучення інвестицій на розвиток сільських територій України»
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань
05 Соціальні та поведінкові науки зі спеціальності 051 Економіка

Актуальність теми дисертації. В умовах післявоєнного відновлення країни інвестиції відіграють ключову роль у відбудові інфраструктури, створенні нових робочих місць, розвитку малого та середнього бізнесу, а також впровадженні інноваційних та екологічно чистих технологій у сільському господарстві. Важливим фактором є євроінтеграційні процеси та доступ до міжнародних фінансових ресурсів, що вимагає розробки ефективної стратегії залучення інвесторів, зокрема через державно-приватне партнерство та міжнародні програми підтримки. Крім того, сільські території України мають значний потенціал для розвитку агротуризму, зеленої енергетики та переробної промисловості, що може сприяти їхньому економічному зростанню та підвищенню рівня життя населення. Таким чином, формування дієвої інвестиційної стратегії є важливим кроком для зміцнення економіки, збереження людського капіталу в регіонах та створення сприятливого середовища для стійкого розвитку сільських територій.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень і розробок Вінницького національного аграрного університету і є складовою частиною науково-дослідних тем: «Фінансовий механізм в системі економічних векторів розвитку України» (номер державної реєстрації 0119U103339, 2019-2023 рр.), у рамках якої дисертантом здійснено оцінку стану сільських територій через вивчення наявного нормативно-правового забезпечення, дослідження тенденцій в аграрному секторі економіки, визначення інвестиційного потенціалу територій на рівні громад, на основі чого запропонована стратегія залучення інвестицій на розвиток сільських територій.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є наукове обґрунтування теоретико-методичних засад та розробка практичних рекомендацій щодо залучення інвестицій на розвиток сільських територій України.

Досягнення означеної мети зумовило вирішення таких завдань:

- уточнити економічний зміст поняття «інвестиції» та обґрунтувати їх роль в розвитку сільських територій;
- розглянути підходи до трактування дефініції «сільські території», виокремити особливості їх розвитку та притаманні функції;
- виділити стримуючі чинники розвитку сільських територій;
- сформулювати алгоритм оцінки ефективності розвитку сільських

територій та визначити її показники й індикатори в контексті впливу залучених інвестицій;

- оцінити сучасні тенденції в аграрному секторі економіки та визначити їх вплив на розвиток сільських територій;

- проаналізувати джерела фінансового забезпечення місцевих бюджетів громад;

- оцінити ефективність залучення інвестицій на рівні громад;

- виділити стратегічні напрямки розвитку сільських територій в контексті економічних змін та викликів сьогодення;

- виокремити шляхи мобілізації інвестицій та запропонувати дієві фінансові інструменти розвитку сільських територій.

Об'єктом дослідження є процеси, пов'язані із залученням інвестицій на розвиток сільських територій в контексті подальшої реалізації реформи децентралізації та врахування змін та викликів економічного середовища.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і прикладних засад формування стратегії залучення інвестицій на розвиток сільських територій України.

Наукова новизна. Основні результати дисертації, які становлять наукову новизну, характеризуються такими теоретичними і практичними положеннями:

удосконалено:

- економічний зміст поняття «інвестиція», що акцентує увагу на цілеспрямованому вкладенні всіх видів ресурсів (фінансових, матеріальних, інтелектуальних та людських) в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою створення додаткової вартості, досягнення соціального, економічного й екологічного ефекту та сприяння сталому розвитку економіки загалом та їх роль у забезпеченні привабливості сільських територій як ключового чинника відродження сільської економіки із використанням їх економічного потенціалу;

- функції сільських територій, які доповнено відроджувальною функцією, що враховує специфіку їх функціонування, стратегічні цілі регіонального розвитку та принципи сталого розвитку;

- модель залучення інвестицій на розвиток сільських територій, в основі якої важливі складові (диверсифікація сільської економіки, використання механізму державно-приватного партнерства, фінансове забезпечення), ефективність використання яких визначається засадами державної політики мобілізації інвестицій, впливом зовнішнього і внутрішнього середовища та в кінцевому результаті сприяє сталому розвитку сільських територій;

дістали подальший розвиток:

- дослідження особливостей сільських територій, яке дозволило сформувати теоретичну модель їх розвитку на принципах інклюзивності та багатофункціональності, забезпеченні пріоритетних інтересів учасників (громад, інвесторів, держави), ефективність розвитку яких визначається використанням економічного потенціалу, активністю та ініціативністю

громад до інновацій на сільських територіях, впливом зовнішнього і внутрішнього середовища, що сприятиме їх сталому економічному, соціальному та екологічному розвитку;

- вивчення стримуючих чинників розвитку сільських територій, які через виникнення нових викликів та загроз доповнені наступними: низька фінансова грамотність сільського населення та громад; ризики воєнного стану; обмеженість ресурсів державних програм підтримки; брак кадрів на селі, що сприятиме пошуку шляхів їх подолання;

- визначення тенденцій розвитку аграрного сектору як основи сільськогосподарського виробництва, що забезпечує продовольчу безпеку, вирішує питання зайнятості й подальших заходів держави щодо підтримки пріоритетної галузі на селі;

- аналіз стану формування та використання доходів місцевих бюджетів для розвитку сільської економіки в контексті подальшої реалізації реформи децентралізації за сучасних викликів, що дозволить оцінити фінансову спроможність місцевих бюджетів та їх можливостей забезпечення потреб сільських територій;

- оцінка інвестиційного потенціалу сільських територій шляхом використання системи показників ефективності залучення інвестицій та індикаторів пріоритетності інтересів для учасників процесу через застосування комплексного й системного підходу забезпечення їх розвитку;

- використання моделей (кореляційно-регресійного аналізу, фрактального аналізу, SWOT-аналізу, імплементації платформ інвестування та стимулювання бізнес-процесів на розвиток сільських територій), що дало можливість встановити наслідкові зв'язки між факторними й результативними ознаками для оцінки ефективності залучення інвестицій в сільські території та ступеня прогнозованості досліджуваного часового ряду з метою виявлення характеру його поведінки;

- визначення стратегічних напрямків розвитку сільських територій в контексті сучасних викликів, удосконалення політики мобілізації інвестицій та використання фінансових інструментів, що сприятиме кінцевій меті – відродження сільської економіки та економічного зростання загалом.

Зазначені наукові положення, висновки і рекомендації є достатньо обґрунтованими, що підтверджується використанням діалектичного методу пізнання економічних явищ та процесів, фундаментальних праць учених-економістів, чинних нормативно-правових актів та системою методів дослідження у вирішенні поставлених завдань та досягнення мети.

Основні положення дисертаційної роботи викладено у 16 наукових публікаціях, у тому числі 1 стаття у наукометричних базах Scopus, 5 – у вітчизняних фахових наукових виданнях, 2 статті у наукових працях, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації, 8 тез доповідей на науково-практичних конференціях.

Практичне значення одержаних результатів визначається конкретними пропозиціями щодо залучення інвестицій на розвиток сільських територій України. Окремі теоретичні положення, викладені в дисертації,

можуть бути використані для вдосконалення законодавчого регулювання в громад по визначенню пріоритетних напрямків розвитку сільських територій.

Основні результати дисертаційного дослідження можуть стати теоретичною базою для розробки національних та регіональних програм розвитку сільських територій в умовах подальшої реалізації реформи децентралізації в Україні.

Результати дисертації впроваджено в практичну діяльність, підтвердженням чого є: довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження у діяльність ТОВ «ПК «Зоря Поділля» Гайсинського району Вінницької області – щодо співпраці громад та функціонуючих підприємств у реалізації проєктів, спрямованих на покращення інфраструктури сільських територій (№ 184/2 від 12.12.2023 р.); довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження у діяльність фермерського господарства «Ірина-О.Т» Хмільницького району Вінницької області – щодо реалізації інвестиційних проєктів сприяння розвитку сільських територій (№ 27-6/09 від 18.12.2023 р.); довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження у діяльність Бершадської міської ради щодо активізації фінансування грантів для бізнесу на підставі регіональних та місцевих програм розвитку за рахунок коштів місцевих бюджетів, що сприятиме відродженню сільської економіки (№ 01-23/2448 від 19.11.2024 р.); довідка про впровадження результатів дисертаційного дослідження у діяльність Вінницького відділення Укрдержфонду підтримки фермерських господарств (№53-02/52 від 31.10.2024 р.); довідка про впровадження результатів наукових досліджень дисертаційної роботи в навчальний процес Вінницького національного аграрного університету (№ 01.1-60-537 від 22.05.2023 р.).

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій, які захищаються. Дисертація відповідає всім вимогам і стандартам, які нормуються в цій галузі, з використанням системного підходу до подання матеріалу. Дисертаційна робота відповідає вимогам до досліджень такого рівня. Роботу виконано на належному науковому рівні. У дисертаційній роботі досліджено, теоретично узагальнено та вирішено наукове завдання щодо розв'язання актуальної наукової задачі, спрямованої на удосконалення теоретичних і методичних підходів до формування стратегії залучення інвестицій на розвиток сільських територій України. Наукові джерела, використані автором, критично проаналізовані, що свідчить про високий науковий рівень дослідника. У дисертації відсутні ознаки академічного плагіату, фабрикації або фальсифікації. Висновки та пропозиції, що сформульовані у всіх розділах дисертації, є обґрунтованими та відповідають поставленим завданням. Робота підсумовується загальними висновками і містить ряд додатків, які розкривають різні аспекти проблемних питань та проміжні результати дослідження.

Структура та обсяг дисертації були визначені відповідно до необхідності вирішення поставлених наукових завдань. Робота написана українською мовою, побудована традиційно за проблемно-тематичним

принципом і складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладено на 195 сторінках. У дисертації наведено 28 таблиць, 33 рисунка та 19 додатків. Список використаних джерел налічує 264 найменувань і розміщений на 35 сторінках.

Здобувач обґрунтовано подає актуальність теми, звертає увагу на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. У дисертаційній роботі сформульовано мету і завдання, об'єкт і предмет дослідження, методи дослідження, наукову новизну, практичне значення результатів, задекларовано особистий авторський внесок.

В дисертації здобувачем уточнено економічний зміст поняття «інвестиція», що акцентує увагу на цілеспрямованому вкладенні всіх видів ресурсів (фінансових, матеріальних, інтелектуальних та людських) в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою створення додаткової вартості, досягнення соціального, економічного й екологічного ефекту та сприяння сталому розвитку економіки загалом та визначена їх роль у забезпеченні привабливості сільських територій як ключового чинника відродження сільської економіки із використанням їх економічного потенціалу.

Розглянуто підходи до трактування дефініції «сільські території» та функції сільських територій, які доповнено ще однією відроджувальною функцією, що враховує специфіку їх функціонування, стратегічні цілі регіонального розвитку та принципи сталого розвитку.

Заслуговує на увагу проведене дослідження особливостей сільських територій, що дало можливість сформулювати теоретичну модель їх розвитку, що базується на принципах інклюзивності та багатофункціональності, забезпеченні пріоритетних інтересів учасників (громад, інвесторів, держави), ефективність якої визначається використанням економічного потенціалу, активністю і ініціативністю громад до інновацій на сільських територіях, впливом зовнішнього і внутрішнього середовища, що сприятиме їх сталому економічному, соціальному та екологічному розвитку.

Варте відзначення використання в дисертації моделей (кореляційно-регресійного аналізу, фрактального аналізу, SWOT-аналізу, імплементації платформ інвестування та стимулювання бізнес-процесів на розвиток сільських територій), що дало можливість встановити наслідкові зв'язки між факторними й результативними ознаками для оцінки ефективності залучення інвестицій в сільські території та ступеня прогнозованості досліджуваного часового ряду з метою виявлення характеру його поведінки.

Автором запропоновано модель залучення інвестицій за такими напрямками: диверсифікація сільської економіки, використання механізму державно-приватного партнерства та фінансове забезпечення (власні доходи, спільні запозичення, гранти, міжнародна допомога, Фонд розвитку сільських територій), що сприятиме кінцевій меті забезпеченню сталого розвитку сільських територій.

При використанні формулювань, тверджень, розробок автор дисертації

належним чином оформив посилання на відповідні джерела інформації. Результати наукової діяльності, використані методики досліджень та літературні джерела є достовірними.

Робота виконана державною мовою та відповідає принципам академічної доброчесності.

Не дивлячись на високий науковий рівень, оригінальність, новизну результатів представленого наукового дослідження, його значення для теорії та практики формування стратегії залучення інвестицій на розвиток сільських територій, робота Герасимчука В.Г не позбавлена дискусійних питань та побажань, зокрема:

1. У представленій дисертаційній роботі для більш глибокого розуміння економічного змісту, ролі та необхідності розвитку сільських територій досліджуються їх функції. У табл. 1.5 (ст. 60) автором представлено перелік змісту функцій сільських територій, про те, варто було б додати і розкрити сутність інтеграційної функції для переселенців, що спрямована на створення умов для соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб, навчальних програм, житлових ініціатив та нових форм зайнятості.

2. У розділі 3 рис. 3.7 (ст. 207) дисертантом представлено модель залучення інвестицій на розвиток сільських територій, яка передбачає використання механізму державно-приватного партнерства. У даному контексті, варто було б наголосити на створенні державно-приватних Фондів розвитку села, що передбачає створення спільних інвестиційних фондів за участі держави, бізнесу та міжнародних партнерів, які фінансуватимуть перспективні проєкти, включаючи цифровізацію, агротуризм, інфраструктуру тощо.

3. У табл. 3.2 (ст. 213) представлено фінансові інструменти розвитку сільських територій, про те, науковий характер дослідження посилився завдяки виокремленні фінансових інструментів, які можуть сприяти розвитку сільських територій, зокрема, агро-краудфандинг - платформи для колективного фінансування підприємств, які здійснюють свою діяльність чи функціонують на сільських територіях, а також використанню блокчейн-технологій для прозорості інвестицій.

У загальному підсумку надані зауваження не мають принципового характеру, а отже не впливають на загальну позитивну оцінку та не знижують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Герасимчука Василя Григоровича на тему: «Стратегія залучення інвестицій на розвиток сільських територій України» має достатньо високий теоретичний, методичний та практичний рівень, послідовне та логічне представлення матеріалу, необхідну повноту розкриття виконаних розробок, є завершеною, цілісною, самостійно виконаною кваліфікованою науковою працею. За рівнем наукової новизни, теоретичним і практичним значенням отриманих результатів, структурою, стилем викладення матеріалу робота відповідає вимогам п. 5, 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової

установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», п. 26 Порядку підготовки здобувачів вищої освіти доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), а її автор Герасимчук Василь Григорович може бути рекомендований для присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка.

Рецензент

доктор філософії з економіки,
доцент, доцент кафедри економіки та
підприємницької діяльності
Вінницького національного аграрного
університету

Підпис Томашук І.В. засвідчує

Вчений секретар

Інна ТОМАШУК

Тетяна КОРПАНЮК